

RAPPORT

BIRGEN

Tradisjonell kunnskap og opplæring i reindriften

Rapport 3.2009 • International Centre for Reindeer Husbandry

International Centre for Reindeer Husbandry
Международный Центр Оленеводства
Riikkaidgaskasaš Boazodoalloguoovddáš

Boazoealáhusa Nissonfierpmádat

The Reindeer Herding Womens network

Nettverk for Reindriftskvinner

Forord

Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift og Nettverk for reindriftskvinner i Kautokeino har i 2007 opprettet et samarbeidsprosjekt “Birgen- tradisjonell kunnskap og opplæring i reindrift”. Det samiske ordet “*birgen*” betyr å klare seg eller berge seg ¹.

Denne rapporten er et sammendrag av Birgen- prosjektets aktivitet og oppgaver fra 1.november 2008 til 30.juni 2009.

Formålet med Birgen- prosjektet er;

- Styrke og utvikle en familiebasert reindriftnæring
- Samle tradisjonell kunnskap og kompetanse.
- Styrke verdien og synliggjøre reindriftskvinnens arbeid i næringen.
- Utvikle kvinnenettverk innad i reindriften for å fremme arbeidet med tradisjonell kunnskap og opplæring og eksternt mot relevante miljøer.

Den første prosjektperioden har vært en oppstartfase. Birgen-prosjektet har deltatt på mange arrangementer i løpet av den første prosjektperioden. Prosjektledelsen er tilfreds med deltakelsen og synes dette er formålstjenlig i henhold til prosjektplanen.

¹ Kilde:Konrad Nielsen 1979, Lappisk – Samisk ordbok, vol.I s.179

Innhold

Forord	3
Bakgrunn	5
Prosjektledelse og administrasjon	6
Aktiviteter gjennomført av prosjektet	8
SAO-møte i Kautokeino 19.-20.11.08.....	10
Åpnings- og fagseminar 22.01.09.....	12
Den 4. Verdenskongressen for Reindriftsfolk 2009 Kautokeino 30.mars-03.april 2009.....	14
Forberedelser	14
Dokumentasjon av tradisjonell samisk matlaging 31.mars 2009.....	15
Lunsjservering 3.april 2009	16
Informasjonstand om Birgen-prosjektet	18
Kautokeino Deklarasjonen	19
Nettverksutvikling	20
Utvikling av kunnskapsbase.....	24
Læremidler	25
“Gámagoarrun” og “Goadástallan ja luondduávdnasat”	25
“Márfun ja eará árbevirolaš biepmut”	26
Forslag til temahefter	27
Formidling av Birgen- prosjektet	28

Bakgrunn

Nettverk for reindriftskvinner i Kautokeino har i en årrekke arbeidet med å sette i gang tiltak for bevaring og utvikling av tradisjonell kunnskap i reindriften. Formålet har vært å skape virkemidler for å bevare, utvikle og styrke tradisjonell kunnskap og opplæring. Man har også vurdert grunnlaget for et senter for tradisjonell kunnskap og opplæring i reindrifta.

Nettverk for reindriftskvinner i Kautokeino besluttet på årsmøtet i 2001 å nedsette en arbeidsgruppe med mandat om å konkretisere videre arbeid om et senter for tradisjonell kunnskap og opplæring i reindrifta. Dette arbeidet oppsummeres i rapporten *“Boa-zodoalu árbevirolaš máhttu ja oahpaheami guovddáža čielggadan bargojoavku”* 2002. Denne arbeidsgruppen besto av følgende medlemmer: Karen Marie Eira Buljo (leder), Ellen Inga Kristine Hætta og Inga Marianne Lango. Isak Mathis Henriksen var ekstern konsulent.

I januar 2007 ble det nedsatt en ny styringsgruppe for videreføring av arbeidet med senter for tradisjonell kunnskap og opplæring i reindrifta. Denne arbeidsgruppen ble sammensatt av Karen Marie Eira Buljo (leder), Karen Anna Buljo og Ellen Marie Turi Gaup. Det ble opprettet dialog mellom styringsgruppen og Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift (reindriftssenteret) med sikte på å få realisert en videreføring av arbeidet gjennom samarbeid med reindriftssenteret.

Intensjonsavtalen mellom reindriftssenteret og Nettverk for reindriftskvinner i Kautokeino ble underskrevet 10.12.2007. Partene ble enige om at prosjektet “tradisjonell kunnskap og opplæring i reindrifta” realiseres som et 3-årig prosjekt i regi av Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift. Prosjektet skal styrke alle sider ved den tradisjonelle familiebaserte reindriften med spesiell vekt på kvinners kunnskap og kompetanse. Partene har et formål om gjensidig faglig utveksling og formidling av tradisjonell kunnskap både på nasjonalt og internasjonalt nivå. Partene ser også for seg at en koordinert innsats innen tradisjonskunnskap i reindrift vil gi synergieffekter både faglig og administrativt.

Partene ble enige om at prosjektet skal finansieres i sin helhet med eksterne prosjektmidler over en 8 måneders periode med sikte på at prosjektet skal gå over tre år, under forutsetning på videre ekstern finansiering. Det ble søkt om prosjekttilskudd på kr.1.350 000,- hos Reindriften Utviklingsfond (RUF). RUF bevilget kr. 650.000,- til prosjektet i 2008-09, jfr. vedtak av 22.- 23.04.2008.

Prosjektbevilgninga fra RUF har også vært utløsende for annen finansiering, herunder har Sametinget bidratt med kr. 265 000,- til finansiering av tiltak under prosjektet (lære-middelproduksjon). Dette tilsvarer 40.6 % av grunnbevilgningen fra RUF.

Prosjektledelse og administrasjon

Prosjektet eies og administreres av Internasjonalt fag- og formidlingssenter for rein-drift. 12. januar 2009 ble Karen Inga Kemi engasjert av reindriftsenteret i 100 % stilling som prosjektleder. Prosjektlederens oppgaver er å igangsette, lede, koordinere, følge opp og kontrollere den løpende gjennomføringen av prosjektet, økonomistyring og kvalitetssikring.

Nettverk for Reindriftskvinner har det faglige ansvaret for prosjektet med en egen prosjektstyringsgruppe. Styringsgruppa består av følgende medlemmer:

Karen Marie Eira Buljo (leder for prosjektstyringsgruppa)

Karen Anna Buljo

Ellen Marie Turi Gaup

Leder for prosjektstyringsgruppa Karen Marie Eira Buljo var engasjert i 40 % stilling fra 01.11.08 til 31.mai 2009.

Reindriftssenteret tilbød kontorplass til prosjektlederen og leder for prosjektstyrings-gruppa ved senteret i Boaronjárga, selv om det var knapt om plassen fra før av. Prosjek-tleder og leder for prosjektstyringsgruppe har etablert kontorplassene fra begynnelsen av. Det ble bestilt inn kontormøbler, datamaskiner og annet nødvendig kontorutstyr. Etabler-ing av kontor fra begynnelsen av var en tidkrevende men nødvendig del av forarbeidet.

Prosjektlederen har fått en grundig opplæring og innføring i administrative rutiner og økonomistyring dvs. fått opplæring og tilgang til senterets programmer for økonomi-forvaltningen (bl.a “Contempus” og “ESS”) og for øvrig fått innføring og opplæring i senterets rutiner og metoder.

Prosjektledelsen har fått nyttig rådgivning av Reindriftsforvaltningens rådgiver Máret Sára både i forbindelse med planlegging og gjennomføring av prosjektet.

Prosjektet har også benyttet seg av ekstern bistand i planleggingsprosessen og i selve gjennomføringen av prosjektet. Isak Mathis Henriksen har vært engasjert som ekstern konsulent i planleggingen. Andre engasjerte i forbindelse med gjennomførelse av tiltak under prosjektet:

Ellen Marie Turi Gaup, Sara Ellen Anne Eira Buljo, Ann Mari Sara, Anders Isak A. Gaup, Sara Kristine Eira Lantto, Karen Anna Buljo, Inga Marianne Lango

I tillegg kommer faktiske arbeidsbidrag fra øvrige ansatte i reindriftsenteret, herunder direktør Anders Oskal, styreleder Johan Mathis Turi, seniorrådgiver Svein D. Mathiesen, informasjonskonsulent Elna Sara, økonomikonsulent Inga Kemi Turi og konsulent Rávdna Biret Márjá Eira.

Aktiviteter gjennomført av prosjektet

Formålet med denne delen er å sette fokus og synliggjøre tradisjonell kunnskap og opplæring i reindrifta i et kvinneperspektiv. Birgen- prosjektet har blant annet deltatt aktivt på/arrangert følgende i perioden november 2008 til juni 2009:

- SAO- møte i Kautokeino, 19.-20. november 2008. Demonstrasjon og dokumentasjon av tradisjonell matlaging i lavvo utenfor Báktehárji og stand inne i Báktehárji
- Seminar om BIRGEN prosjektet. Åpnings- og fagseminar 22.januar 2009 i Kautokeino.
- Vertskap i forbindelse med Kronprinsparets besøk i Kautokeino 5. februar 2009.
- Faglig foredrag og presentasjon av prosjektet til ledelsen i Arbeids- og inkluderingsdepartementet 26.februar 2009 i Kautokeino.
- Faglig foredrag og presentasjon av prosjektet til FN's Permanente Forum for Urfolks saker (UNPFII) i Karasjok 18.mars 2009.
- Med arrangør i forbindelse med Den 4. Verdenskongressen for Reindriftsfolk 2009 i Kautokeino, 30.mars- 03.april 2009. Herunder demonstrasjon og dokumentasjon av tradisjonell matlaging og bevertning i lavvo utenfor Báktehárji, servering av lunsj, samt presentasjon av prosjektet i Báktehárji.
- Faglige møter med Samisk videregående skole og reindriftsskole blant annet i forbindelse med samarbeid og planlegging av den 4. Verdenskongressen for reindriftsfolk.
- Suoma Boazosámiid 10 års jubileum i Levi, Finland, 28. mai 2009. Faglig foredrag, presentasjon av prosjektet og etablering av kontakt med reindriftskvinner i Finland.
- Nettverk for reindriftskvinner i Kautokeino, årsmøte 10.06.09. Presentasjon av prosjektet og faglige drøftelser/ innspill.
- NRL landsmøte i Honningsvåg, 11.-12.juni 2009. Presentasjon av prosjektet med informasjonsstand. Utstilling av utarbeidete bildesamlinger, dokumenter, plakater og power-point presentasjon.

Forøvrig har prosjektet hatt følgende aktiviteter:

- Prosjekt styringsgruppa har hatt 6 planleggingsmøter.
- Innsamling av resultater fra “*mor-barn prosjekt*”
- Utarbeidet søknader for finansiering til nytugivelser og produksjon av læremidler i reindrifta blant andre; “Gámagoarrun” og “Goađastallan ja luondduávdnasat”.
- Utviklet tilpassede informasjonsopplegg med blant annet en informasjonsfolder om Birgen-prosjektet på engelsk, samisk og norsk, power-point presentasjoner og “rollups” for prosjektet.

Forberedelser til Kronprinsparets besøk i Kautokeino 5. februar 2009. Foto:Reindriftssenteret

SAO-møte i Kautokeino 19.-20.11.08

I forbindelse med Arktisk råds møte 19.-20.11.08 i Kautokeino deltok Birgen- prosjekt på stand og presenterte prosjektet for diplomater, arktiske urfolksrepresentanter og observatører. Spesielt fikk man presentert prosjektet for ledelsen i Utenriksdepartementet i Norge og ledelsen i Arktisk Råd.

Utstillingen besto blant annet av utarbeidete bildesamlinger (på papir og elektronisk), dokumenter, plakater “innmat og tarmer” og “tradisjonelle vevde og flettede bånd”, illustrasjon over reindriftskvinnens daglige situasjon før og nå, lærebøker “Gámagoar-run”, “Goađastallan ja luondduávdnasat”, innrammede mønstersamlinger av vevde og flettede bånd og dukkeklær laget av barn i forbindelse med “mor-barn- prosjektet” og tradisjonelle bruksting i reindriftsnæringen.

Foto: Reindriftssenteret

Arktisk Råd hadde møte for medlemmer på embetsmannsnivå i Kautokeino 19.-20.11.08. Representanter fra USA, Canada, Russland, Spania, Italia, Polen, Kina, Sør Korea, Island, Norge, Sverige, Finland og Danmark inkl. Grønland og Færøyene, møttes. Her deltok ambassadører fra de åtte arktiske medlemsstatene og ledere fra seks urfolksorganisasjoner.

Ellen Marie Turi Gaup og Dmitry Khorolja, Rus, WRH, Foto: Reindriftssenteret

Det ble servert tradisjonell samisk mat for SAO- møtedeltakere og andre gjester. Ellen Marie Turi Gaup og Sara Ellen Anne Buljo Eira tilberedte og serverte blodpølser, kjøtt og buljong i lavvoen utenfor Bákتهárji. Anders Isak A. Gaup hjalp til i lavvoen.

Dmitry Korolja (Russia/WRH), Vladimr Etytin (Rus), Anders J-H Eira og Sara Ellen Anne Eira Buljo, Foto; reindriftssenteret

Åpnings- og fagseminar 22.01.09

Seminaret “Åpningsseminar for prosjektet Tradisjonell kunnskap og opplæring i reindrift” ble avholdt på Thon Hotell i Kautokeino 22.januar 2009, jfr. egen rapport fra åpningsseminaret.

Planlegging av seminaret startet allerede i november 2008. Tema for seminaret ble fastsatt. Det ble også gjort avtaler med foredragsholdere, bestilt konferanserom, profilering av seminaret gjennom media, dvs. annonsering og pressemeldinger og invitasjoner ble sendt til alle kvinner i reindriften. I tillegg til dette, ble det også foretatt innledende arbeid for å skaffe en oversikt over politiske utsagn mv. i forhold til kvinneverett reindriftspolitik.

Antall deltakere på seminaret: 33

70 % av disse var reindriftskvinner fra Vest-Finnmark, Øst-Finnmark og Troms.

Foto: Reindriftsenteret

Foto: Reindriftsenteret

Foto: reindriftssenteret

Åpnings- og fagseminaret var ikke bare en markering av samarbeidsprosjektet mellom reindriftssenteret og Nettverk for Reindriftskvinner, men det belyste aktuelle temaer med faglig innhold i forhold til prosjektformålet. På bildet ovenfor er styreleder for reindriftssenteret, Johan Mathis Turi, sametingsrådsmedlem Jørn Are Gaski, reindriftssjef Ellen Inga O. Hætta, varaordfører i Kautokeino Kommune Jan Ole Bujo, Norske Reindriftsamers Landsforbundets leder Nils Henrik Sara, Birgen-prosjektets prosjektleder Karen Inga Kemi, Birgen-prosjektets styringsgruppemedlem Ellen Marie Turi Gaup, leder for Nettverk for Reindriftskvinner og leder for Birgen-prosjekt styringsgruppa Karen Marie Eira Buljo og rådgiver ved Reindrifftsforvaltningen Máret Sárá. De faglige foredrag om tradisjonell kunnskap og kunnskapsoverføring finnes i seminarrapporten og for øvrig finnes video på hjemmesiden: <http://new.arcticportal.org/?special=webcast&subcatid=13&catid=69>

Den 4. Verdenskongressen for Reindriftsfolk 2009 Kautokeino 30.mars-03.april 2009

Forberedelser

I forbindelse med Den 4. Verdenskongressen for reindriftsfolk har prosjektet deltatt aktivt i planleggingen og gjennomføringen av Den 4. Verdenskongressen for reindriftsfolk

Ellen Marie Turi Gaup og Ann Mari Sara lager blodpølser som ble servert til lunsj under Den 4. Verdenskongressen for reindriftsfolk 2009.

*Foto:
Reindriftssenteret*

Foto: Reindriftssenteret

Verdenskongressen for reindriftsfolk er det viktigste møtet og kontaktarena for alle verdens reindriftsfolk. Kongressen arrangeres hvert 4.år og ble denne gang avholdt i Kautokeino.

Prosjektstyringsgruppa hadde flere planleggingsmøter. Prosjektet deltok også på planleggingsmøter med andre arrangører av verdenskongressen.

Nettverk for reindriftskvinner har samlet blod og rensket tarmer fra over 30 rein.

Av disse ble det laget blodpølser på tradisjonell samisk måte beregnet til lunsj til 300 personer. Blodpølser og fersk reinkjøtt ble kokt og vakumpakket i kjøkkenet til Samisk videregående og Reindriftskole

Andre arrangører av kongressen var bl.a. Norske Reindriftsamers Riksforbund, Reindriftsforvaltningen, Samisk Høgskole, Samisk Videregående og Reindriftsskole, Kautokeino kommune, Samisk Musikkfestival.

Dokumentasjon av tradisjonell samisk

matlaging 31.mars 2009

*Ellen Marie Turi Gaup blåser opp "čalmmas" som skal henges til tørk
foto: Sara Kristine Eira Lantto*

*Sara Ellen Anne Buljo Eira lager
blodpølser Foto :Reindriftsenteret*

Ellen Marie Turi Gaup og Sara Ellen Anne Buljo Eira tilberedte og bevertet tradisjonell samisk mat som blodpølser, kjøtt og buljong i lavvo. Anders Isak A. Gaup sørget for vann og brensel i lavvoen.

Tilberedelsene ble dokumentert gjennom bilder og film av Sara Kristine Eira Lantto.

Dokumentasjonen skal brukes som grunnlag for læremidler i tradisjonell matlaging i lavvo.

Prosjektet har igangsatt utarbeidelse av et temahefte/lærebok om tilberedelse av blodpølser og annet tradisjonell matlaging i reindriften.

Lunsjservering 3.april 2009

*fv.: Laila Spiik, Ingrid Marianne Skum Gaup, Karen Anna Buljo og Sara Ellen Anne B.Eira
Foto: Reindriftsenteret,*

Sammen med elever og lærere fra Samisk videregående skole og Reindriftskole i Kautokeino, serverte Birgen- prosjektet lunsj til deltakere på Verdenskongressen for reindriftsfolk.

*Ann Mari Sara, Sara Ellen Anne B. Eira, Karen Anna Buljo og Karen Marie Eira Buljo
serverer lunsj. Foto: Reindriftsenteret*

Lunsjfatene Foto: Reindriftssenteret

Lunsjmeny

“REINDELIKATESSER PÅ TALLERKEN”

RØKT OG GRAVET REINSTEK

Løkmiks og tyttebærdressing

*

LETTRØKT REINSDYRSPØLSE

Bestående av kokt reinhjerte, tunger, reinkjøtt

Serveres med einebærdressing

*

REINLEVERMOUSSE

Tyttebærdressing

*

REINRULLADE

Kvannedressing

*

SAMISK BRØD

Krydret med gravet reinkjøtt

*

KOKT REINKJØTT OG BLODPØLSE

Buljong

*

DRIKKE

Tyttebærvann

Lunsjmenyen som Birgen-prosjektet laget sammen med elever og lærere fra Samisk Videregående og Reindriftskole. Man tok sikte på å kombinere tradisjonell matlaging med moderne tilberedingsmetoder.

Menyen ble oversatt til russisk og samisk.

Ann Mari Sara serverer lunsj Foto: Reindriftssenteret.

Informasjonstand om Birgen-prosjektet

Foto: Reindriftsenteret, Karen Marie Eira Buljo og Berit Sara Skum Turi med utstilling.

I tillegg til servering av lunsj og dokumentasjon av tradisjonell tilberedelse av blodpølser hadde Birgen-prosjektet informasjonstand i Bákتهarji med bl.a. informasjonsfoldere, digital bildefremvisning, bildesamlinger og utstilling av diverse produkter laget av barn i forbindelse med mor-barn prosjektet.

Foto: Reindriftssenteret, Dukkeklær laget av barn

Foto: Reindriftsenteret, Dukkeklær laget av barn

Kautokeino Deklarasjonen

På Den 4. Verdenskongressen for reindriftsfolk i Kautokeino ble det vedtatt en deklarasjon "Kautokeino deklarasjon", der Birgen- prosjektet blir spesielt nevnt. Verdensforbundet for Reindriftsfolk anerkjenner Birgen- prosjektet og støtter videre utvikling av nettverk for reindriftskvinner i alle stater og regioner hvor det finnes reindrift. Dette må anses som en internasjonal anerkjennelse fra alle verdens reindriftsfolk.

(Utdrag av Kautokeino-deklarasjonen)

KVINNERS STATUS

ANERKJENNER fremgangen i BIRGEN-prosjektet i regi av Nettverk for Reindriftskvinner i Norge, og støtter videre utvikling av nettverk for reindriftskvinner i alle stater og regioner hvor det finnes reindrift.

ERKJENNER reindriftskvinnerenes nøkkelrolle i bevaring, overføring og utvikling av reindriftens tradisjonelle kunnskap, og erkjenner at kvinner har en meget viktig rolle i forhold til opplæring og rekruttering av unge reindriftsutøvere, samt for positiv utvikling og opprettholdelse av familiebasert reindrift.

ERKJENNER behovet for at kvinner skal kunne delta i praktisk reindriftsarbeid, ved å trekke spesiell oppmerksomhet mot å styrke den formelle statusen for eierskap, likeverdig deltagelse og kvinners lovfestede rettigheter. ERKJENNER viktigheten av tradisjonelle språk som brukes i reindriften for overføring av kunnskap, at alle generasjoner skal ha mulighet til å lære, bruke og opprettholde disse språkene, og også kvinners viktige rolle i denne sammenheng.

ERKJENNER viktigheten av at reindriftskvinner har mulighet til å få tilgang til og bruke materiale fra naturen for å kunne lage nødvendige produkter"

Nettverksutvikling

Formålet med utvikling av kvinnenettverk innad i reindriften er for å fremme arbeidet med tradisjonell kunnskap og opplæring. Prosjektet har også et mål om å utvikle et samarbeid mellom nettverk i ulike regioner i Norge, samt utvikling av et fremtidig internasjonalt nettverk for reindriftskvinner.

Reindriftsforvaltningen i Norge har registrert 11 reindriftskvinnenettverk i de ulike reinbeiteområdene i Norge.

- Guovdageainnu Nissonolbmuid fierpmádat, leder Karen Marie Eira Buljo
- Kárášjoga ja Porsángxu badjenissonfierpmádat, leder Inga Gaup Sara
- Buolbmát badjenissonfierpmádat, leder Ellinor Guttorm Utsi
- Nettverk for Reindriftskvinner i Varanger, leder Laila Smuk
- Reindriftskvinnenettverket i SørVaranger, leder Mariann Wollmann Magga
- Tromssa Boazosápmelaččaid Bearašsearvi, leder Margit Eli Oskal
- Nettverk for kvinner i reindrift for Helgeland, leder Ragnhild Sparrock Larsen
- Nettverk for kvinner i reindriften i Salten, leder Marit Blind
- Maajehjaevrien Vætnoe, leder Betty Kappfjell
- Reindriftskvinnenettverket i Nord-Trøndelag, leder Ingjerd Blind Jåma
- Kvinnenettverket i Sør-Trøndelag/Hedmark, leder/kontaktperson Elle Merete Omma

*Nettverk for Reindriftskvinner i Kautokeino, årsmøte 2009 i Kautokeino
Foto: Reindriftssenteret.*

Prosjektet har hatt kontakt med de ulike reindriftskvinnenettverkene i Norge. I samråd med Reindriftsforvaltningens rådgiver Máret Sára har styringsgruppeleder sendt ut brev til alle reindriftskvinnenettverkene i Norge i og bedt om forslag til tiltak for utvikling av kvinnenettverket, forslag til aktuelle temaer og foredragsholdere til et fagseminar.

3 av 11 kvinnenettverk sendte inn forslag til temaer og tidspunkt for et seminar for kvinner i reindriften. Forslag til tidspunkt for å avholde seminar for reindriftskvinner var følgende: ”i mars under reindriftsfestival arrangementet (red.kongressen) og seminar i Kautokeino på kvinnetiden 8.mars 09”. Forslag til aktuelle tema var: “duodji, matlag- ing, kvinners plass i næringa nord- sør, frikjøpsordninger for kvinner som må ut i annet arbeid, skattespørsmål, felles internettside”. Forslag til foredragsholdere: ”Ellinor Gut- torm Utsi, Nora Marie Brandsfjell, helst folk fra næringa.” Det ble også gitt signaler om hva slags tema som er av interesse for reindriftskvinner. Blant annet ble det gitt forslag om å legge opp til at reindriftskvinner og ungdom får en sjanse til å legge frem kvinners stilling i reindriften ut fra egne erfaringer.

I brevet ble det også spurt om det fortsatt er interesse for å starte et felles landsdekkende styre for kvinnenettverkene for å samordne arbeidet i nettverkene og arbeidet utad. Sva- rene som kom inn lød på følgende vis: “ja jeg er enig i det. Det vil være med å samle kvinnenettverkene på en bedre måte, dessuten være mer styrende overfor kvinnenett- verkene” og “Som et nystarta nettverk synes vi dette kan være en fin måte å kunne rette fokuset på reindriftskvinnernes situasjon i hele reindriften-Norge”.

Kvinner i reindriften fra Russland og Norge, Foto: Reindriftsenteret

For å få innblikk over antallet kvinner med tilhørighet i reindrifta, har man innhentet en oversikt hos Reindriftsforvaltningen. Reindriftsforvaltningen har gitt opplysninger over antall registrerte kvinner med tilhørighet i reindriften i Norge, dvs. kvinner over 18 år som er registrert i Reindriftsforvaltningens database "Melding om reindrift". I hele Norge er det per i dag til sammen 1379 kvinner over 18 år med tilhørighet til reindrifta. I dette tilfellet er alle som er registrert i melding om reindrift, definert som kvinne med tilhørighet til reindrifta uavhengig av antall rein registrert i vedkommendes reinmerke eller andre vilkår.

Per i dag er det bare et fåtall av nettverkene som er aktive og som er i drift. Prosjektet ser at det er nødvendig å skape liv i de respektive nettverkene for Reindriftskvinner i Norge med tanke på opplæring av tradisjonell kunnskap i reindrifta. Prosjektet ser en stor mulighet til at en nettverksutvikling kan bidra til å skape bedre vilkår for opplæring i tradisjonell reindriftskunnskap i de ulike områdene i Norge. Samarbeidet med Reindriftsforvaltningen vil i denne sammenheng være meget positivt.

Et mulig tiltak for å utvikle av samarbeidet mellom nettverk i ulike regioner i Norge, foreslås et fagseminar med målgruppen kvinner i reindriften i Norge. Fagseminaret skal for det første synliggjøre kvinners rolle i reindriften. Det skal være en møteplass, motivasjonsfaktor og en inspirasjonskilde for kvinner som ønsker å jobbe i reindriftsnæringen. Seminaret foreslås å gå over to dager med blant annet følgende temaene på dagsorden; nettverksutvikling, kvinners rolle i næringen, reindriftskvinnens rettigheter og muligheter i reindriften.

Gjennomføring av et så stort seminar krever planlegging og ressurser. En stor del av forarbeidet er allerede gjennomført, dvs. planlegging av innholdet, innhenting av forslag fra kvinnenettverkene i Norge, samt utarbeidelse av kostnadsoverslag for fagseminaret. Seminaret planlegges gjennomført neste prosjektperiode. Prosjektet har for øvrig fått positive tilbakemeldinger og registrert stort behov og interesse for et slikt fagseminar for reindriftskvinner i Norge. Vi har vært i kontakt med flere jurister, bla. Kirsti Strøm Bull, med forespørsel om mulig deltakelse på et seminar for reindriftskvinner og mulighet for å holde innlegg om reindriftskvinnens rettstilling. Barne- og likestillingsombudet har også vist interesse for deltakelse. I tillegg er det kommet forespørsler fra reindriftskvinner i Finland og Sverige om de eventuelt vil bli invitert til et slikt seminar som synes å være av stor interesse.

Reindriftsfolk fra den mongolske delegasjonen, Rávdna Biret Márjá Eira og Karen Inga Kemi. Foto :Reindriftssenteret.

Videre har Birgen-prosjektet vurdert tiltak for å utvikle nettverk mellom reindriftskvinner i et Barents perspektiv. Som et første ledd i denne sammenheng er det mulig å danne et forprosjekt med opprettelse av kontakter i ulike reinbeiteområder i Russland, Finland og Sverige. Det er lagt opp til en studietur i Jamal-Nenets området i perioden juli-august 2009. Denne studieturen skal brukes til å bli kjent med og skape kontakt med kvinner i reindriften i Russland. Turen tilrettelegges og koordineres av reindriftssenteret/WRH. Det er også gjort undersøkelser om mulige finansieringskilder til konkrete opplegg i Barentsregionen.

Utvikling av kunnskapsbase

Overføring av tradisjonell kunnskap i reindrift skjer som oftest muntlig og gjennom praktisk arbeidsdeltagelse. Mye av den tradisjonelle kunnskapen som for eksempel fagspråk og fagkunnskap, har etter hvert forsvunnet med de eldre. Det er derfor meget viktig å ta vare på den kunnskapen som ennå finnes hos den eldre generasjon i dag.

Prosjektet ser det som nødvendig at det produseres mer læremidler som kan brukes i opplæring av reindriftskunnskap. Per i dag finnes det veldig få skriftlige læremidler eller andre typer læremidler, som kan tilpasses og brukes i forbindelse med opplæring av praktisk reindriftsarbeid. Slike læremidler vil også kunne bli til stor nytte for hele den samiske befolkningen og andre.

Kunnskapsbaseutviklingen samkjøres med reindriftssenteret's arbeid om etableringen av en sirkumpolar database for reindriften i partnerskap med blant andre Arctic Portal, Island, det Internasjonale polaråret, Samisk Høgskole og Samisk Arkiv.

Birgen- prosjektet har startet med innsamling og systematisering av tilgjengelig informasjon angående reindrift og andre læremidler. Den foreløpige konklusjonen er at det finnes lite egnet materiale; noen få bøker, filmer, plakater og lignende som spesielt er laget for opplæring i reindrift. Av de bøkene som finnes i Norge med tema reindrift og som kan brukes som læremidler i reindriften kan disse nevnes:

- Samisk mat år 2000 av Marit G.Bongo
- “Gámagoarrun” av Karen Marie Eira Buljo
- “Heargedápman” av Astrid Turi Gaup
- “Boazodilli” av Nils Isak Eira
- “Goadástallan ja luondduávdnasat” av Karen Marie Eira Buljo
- “Vulgot Inga Karine mielde ealo lusa” av Karen Marie Eira Buljo
- Máret-Ingá duoddaris av Bodil Hagbrinck

Eksempler på filmer/audiovisuelt materiale/lydbånd;

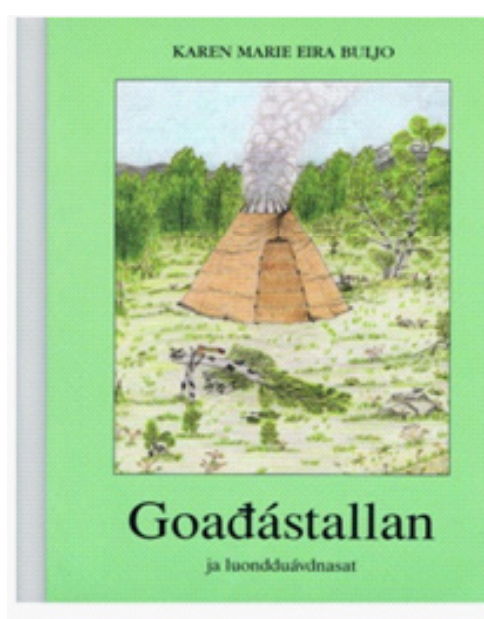
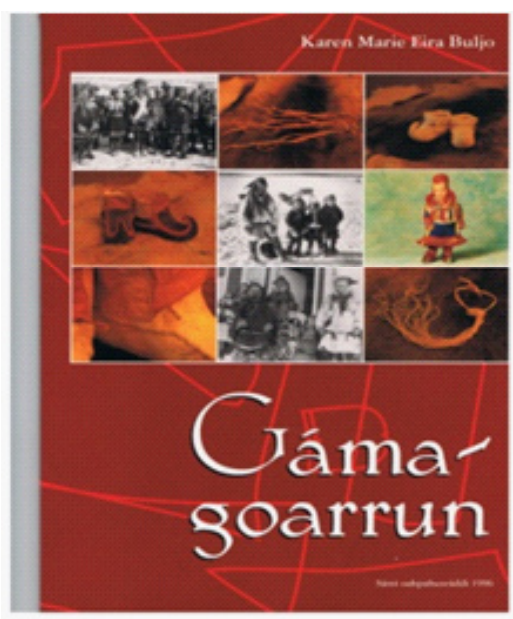
- “Áilo” laget av Solveig Joks.
- Juffá-muitalusat av Ánte Mihkkal A.Gaup

Læremidler

BIRGEN prosjektet har vurdert tiltak som kan bedre vilkårene for tradisjonell kunnskap og opplæring og læremidler som må prioriteres innen dette feltet.

Bevilgninga fra Reindriftens Utviklingsfond har vært en utløsende faktor for andre bevilgninger til prosjektet. Sametinget har bevilget kr. 265 000,- til læremiddeltiltak, som tilsvarer 40,6 % av basisbevilgninga til RUF.

“Gámagoarrun” og “Goadástallan ja luondduávdnasat”

Eksisterende læremidler som ikke lenger finnes på markedet og som fortsatt er aktuelle i tradisjonell opplæring og spesielt i reindrift, skal tilpasses, fornyes og trykkes på nytt igjen. Dette arbeidet er for øvrig satt i gang. Det ble søkt om midler fra Sametinget om nyopprett og fornyelse av “Gámagoarrun” og Goadástallan ja luondduávdnasat”. Dette er bøker som er godt egnet til opplæring av barn og unge og som er veldig etterspurt. Sametinget har så langt bevilget tilskudd til fornyelse og nyopprett av “Gámagoarrun”. Det er fortsatt behov for å få trykket opp flere læremidler. Prosjektet tar sikte på dette og vil fortsette med dette i neste prosjektperiode.

“Márfun ja eará árbevirolaš biepmut”

Foto: Reindriftssenteret

Det er igangsatt utarbeidelse av en bok om hvordan lage tradisjonell samiske blodpølser “márfun” og annet tradisjonell samisk mat. I forbindelse med verdenskongressen for reindriftsfolk i vinter, demonstrerte Birgen- prosjektet márfun i en lávvu utenfor Báktehárgi. Hensikten var å vise hvordan man lager blodpølser i lávvu på tradisjonelt vis. Samtidig ble det tatt bilder og film av hele prosessen, fra råmateriale til ferdigkokte blodpølser. Bilder og filmopptak skal brukes i utvikling av læremidler.

Deltakere på det forhenværende “eadni/manna” prosjektet er kontaktet og informert om márfun- lærebokprosjektet. I forbindelse med “eadni/manna” – prosjektet, ble det samlet inn bilder og beskrivelser av tradisjonell reindriftskunnskap. Dersom det finnes noe om samisk matlagingstradisjoner og om márfun skal disse tas med i læreboka “*marfun og tradisjonell samisk matlaging*”. Noen har allerede kommet med innsamlet materiale om matlaging. For øvrig skal resultater av arbeidet med “eadni/manna” prosjektet brukes til utvikling av andre læremidler om tradisjonell kunnskap og opplæring i reindriften.

Forslag til temahefter

Det er utarbeidet forslag til hvilke temahefter som kan lages på kort sikt.

- “*Gáhkkengirjjáš*.” F.eks. om hvordan man lager blodpannekaker på tradisjonell reindriftssamisk måte i lávvu på fjellet. Dette kan være en utfordring i forhold til dagens moderne unge og barn.
- “*Čoarve ja guolganamahusat*”, Et arbeidshefte som kan brukes i opplæring om gjenkjennelse av rein, hornbeskrivelse, pelsfarge og utseende på rein. Heftet skal kunne brukes i forbindelse med praktisk arbeid i reinflokken. Arbeidsheftet skal inneholde beskrivelser og spørsmål med plass til besvarelser.
- “*Gárddastallan*”. Et arbeidshefte som kan brukes i forbindelse med merking, slakting, pramming, ol. muligens også om “*vuojaheapmi*” dvs. om rein som svømmer over et sund, til og fra sommerbeite.

Formidling av Birgen- prosjektet

Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift har formidling som en av sine hovedoppgaver og prosjektet har således hatt et godt formidlingsgrunnlag.

Det er opprettet en egen side for Birgen prosjektet på reindriftssenteret's internettportal www.reindeerportal.org. Internettsiden skal oppdateres med jevne mellomrom, og man tar sikte på opplæring av prosjektets personell om den tekniske siden. Direkte link til Birgen-prosjektet er <http://reindriftssenteret.arcticportal.org/index.php/en/projects/tk-and-education.html>. Gjennom ReindeerPortal får man også tilgang til de nyeste tekniske webfunksjoner, herunder;

- Webportal
- Webcasting. Direkteoverføring av seminar ol.
- Fotogallerier
- Podcasting/ internettradio
- Intranett/ internforum
- Blogg
- Videoplayers/ samling av videoopptak f.eks fra seminarer, feltdokumentasjon

Det er laget informasjonsfolder om Birgen- prosjektet på samisk, engelsk og norsk med informasjon om prosjektets bakgrunn, formål og oppgaver med bilder og tekst.

Informasjonsfoldere finnes også tilgjengelig på prosjektets internettside. Det er også laget power-points presentasjoner om prosjektet.

Det er i tillegg laget "rollups"-plakat med bilde og tekst. Av erfaring har denne plakaten hatt en god effekt i synliggjøring av prosjektet på de ulike informasjonsutstillingene.

Prosjektlederen og leder for prosjektstyringsgruppa har ved flere anledninger blitt intervjuet av NRK Sámi Radio om prosjektet bla. ved åpnings- og fagseminaret og den 4. Verdenskongressen for reindriftsfolk. Prosjektet ble profilert ved reportasje og avisoppslag bl.a i Ávvir (jfr.Ávvir nr. 13 21.01.2009) om åpnings- og fagseminaret og Reindriftnytt (jfr. Reindriftnytt nr.2- Juni 2009-42.årgang).